Diogelu'r Cyhoedd a Chefnogi Busnesau – Safonau Masnach yn gwella cydymffurfiaeth ac yn mynd i'r afael â throseddu

ACTSO
Association of
Chief Trading Standards Officers

Safonau Masnach Cymru
Trading Standards Wales

Effeithiau a Chanlyniadau
Gwasanaethau Safonau Masnach
Lleol yng Nghymru yn 2024/25

RHAGAIR

Cynrychiola'r Gymdeithas Prif Swyddogion Safonau Masnach (ACTSO) benaethiaid Safonau Masnach ar draws Cymru a Lloegr ac ar hyn o bryd mae 97% o awdurdodau lleol yn aelodau. Creodd ACTSO y Fframwaith Effeithiau a Chanlyniadau yn 2018/19 i roi data cenedlaethol i Gymru a Lloegr ar waith a wnaed gan Wasanaethau Safonau Masnach awdurdod lleol. Dyma'i bedwerydd adroddiad am Gymru yn unig.

Yn ystod 2024/25, mae gwasanaethau Safonau Masnach yng Nghymru wedi atal dros £43 miliwn o niwed i ddefnyddwyr a busnesau dilys.

Bu'r flwyddyn **2024/25** yn flwyddyn brysur arall i Wasanaethau Safonau Masnach yng Nghymru gyda chynnydd pellach mewn gweithgarwch o gwmpas tybaco a fêps anghyfreithlon. Roedd nwyddau rhad, anniogel a ffug, sydd yn ymddangos fel "bargen dda", yn parhau i beryglu cwsmeriaid. Roedd y ffocws ar fesurau atal i fynd i'r afael â niwed i ddefnyddwyr, a wnaeth hyn ddatgelu methiannau cyson mewn chynhyrchion sydd â chyfyngiad oedran gyda chynnydd mewn diffyg cydymffurfiaeth o ran labelu bwyd. Mae hyn yn dangos pwysigrwydd parhaus darparu cyngor o safon dda i gefnogi busnesau cyfreithlon a hyrwyddo cystadleuaeth deg.

Mae'r adroddiad yn canolbwyntio ar y tair thema o Ymdrin â Niwed a Atal Damwain, Cefnogi'r Economi Leol, a Hyrwyddo Iechyd a Llesiant. Er bod Gwasanaethau Safonau Masnach Lleol yn parhau i fod dan straen o ran galw a phwysau, maent yn dal i gael effaith fawr wrth ddiogelu defnyddwyr a helpu busnesau. Penawdiau yr adroddiad eleni yw:

- Dros £43 miliwn o golled wedi'i atal yn sgil camau gan Safonau Masnach.
- Roedd cyllideb refeniw tua £15.5 miliwn.
- Roedd cyfanswm y staff yn 294.
- Cynyddodd Hysbysiadau ac Atgyfeiriadau gan Gyngor ar Bopeth bron 38% i 25,263 i gymharu â 2023/24.
- Eleni erlwynwyd 164 o bobl neu fusnesau am droseddau.
- Cafodd Safonau Masnach tua £2 filiwn mewn iawndal i gwsmeriaid.
- Cyfanswm yr arian a arbedwyd i ddioddefwyr sgamiau oedd dros £2.5 miliwn.
- Darparodd Safonau Masnach dros 1,700 awr o gyngor i fusnesau drwy bartneriaethau Awdurdod Sylfaenol.
- Cynhaliwyd dros 18,800 o wiriadau cydymffurfio i sicrhau bod busnesau yn cydymffurfio â'u chyfrifoldebau cyfreithiol ac i roi cyngor ar y safle iddynt.
- Atafaelwyd, neu tynnwyd o'r farchnad dros 21,900 o gynnyrch anniogel neu nad oeddynt yn cydymffurfio.
- Bron i 1,990 o fusnesau bwyd wedi'u darganfod yn torri deddfwriaeth safonau bwyd a bron 2,900 o fusnesau wedi cael eu canfod yn anghydymffurfio â gofynion iechyd a lles anifeiliaid.
- Profwyd dros 280 o fusnesau i sicrhau nad oeddent yn gwerthu nwyddau sydd â chyfyngiad oedran, megis alcohol, tybaco a ffeipiau i blant.
- Atafaelwyd dros 747,000 o sigarennau anghyfreithlon, dros 0.859 tunnell o dybaco rholio â llaw anghyfreithlon a dros 28,000 o fêps anghyfreithlon.

Mae buddsoddi parhaus yn y Wasnaeth Safonau Masnach, yn y tymor byr a'r tymor hir, yn helpu i gefnogi nodau'r Llywodraeth o ran arloesedd a thwf economaidd.

Mae gwasanaethau Safonau Masnach yng Nghymru yn darparu rôl hanfodol o ran amddiffyn defnyddwyr, gan fynd i'r afael â busnesau anghydwybodol sy'n tanseilio hyder defnyddwyr a marchnadoedd. Mae swyddogion yn gweithio gyda'u gilydd ac mewn partneriaeth ag asiantaethau a rheoleiddwyr eraill i chwarae eu rhan wrth ymateb i droseddu trefnedig difrifol a blaenoriaethau eraill, sy'n gysylltiedig â diogelu, argyfwng cost byw, cynhyrchion peryglus a diogelwch bwyd. Drwy rannu gwybodaeth, maent yn gweithio'n ddeinamig i ymateb i faterion newydd ac sy'n codi.

Yn gryno, mae Safonau Masnach yn darparu cysylltiad hanfodol, ar faterion defnyddiwr a masnachu deg, rhwng cymunedau lleol ledled Cymru a Lloegr. Mae ganddo seilwaith rheoleiddio unigryw a all weithredu ar lefelau lleol, rhanbarthol, a chenedlaethol, sy'n allweddol i'w lwyddiant. Mae hyn yn golygu bod ymchwiliadau rhanbarthol yn cael eu cydlynu a'u cyflawni'n effeithiol trwy waith Safonau Masnach Cenedlaethol ochr yn ochr â'r gwaith lleol. Mae hyn yn cynnwys dull integredig i sgamiau, troseddau digidol, asiantau eiddo ac asiantau llogi.

Mae effaith y gwaith y mae Safonau Masnach yn ei wneud yng Nghymru a'r canlyniadau a geir yn cael eu hamlygu ledled y adroddiad hwn. Mae'n dangos y gwerth enfawr o amddiffyn cwsmeriaid, busnesau dilys a chefnogi iechyd y cyhoedd.

Rydym am i'r adroddiad hwn lywio datblygiad polisi'r Llywodraeth, gan gynnwys ariannu gwasanaethau, ac i godi proffil gwaith Safonau Masnach o fewn awdurdodau lleol ledled Cymru.

Diolch arbennig i'r 16 o wasanaethau sy'n cwmpasu 20 o wasanaethau safonau masnach awdurdodau lleol yng Nghymru a gyflwynodd eu dychweliad data. Mae hyn yn cwmpasu 80% o holl awdurdodau lleol yng Nghymru.

Valerie Simpson
Cadeirydd Cymdeithas Prif Swyddogion Safonau Masnach

Jacqui Thomas
Cadeirydd Safonau Masnach Cymru

CEFNDIR A METHODOLEG

Gofynnwyd i awdurdodau lleol yng Nghymru gyflwyno data ar gyfer y flwyddyn ariannol 2024/25. Mae'r adroddiad yn tynnu sylw at y galw a'r adnoddau ochr yn ochr â phrif allbynnau ac canlyniadau gweithgaredd Safonau Masnachu.

Cyfrannodd cyfanswm o 16 gwasanaeth safonau masnach, yn cwmpasu 18 o'r 20 o awdurdodau lleol yng Nghymru.

Mae'r ymatebion yn cwmpasu ardal â phoblogaeth o dros 2.5 miliwn, neu 79.6% o boblogaeth Cymru.

I gyfleu effaith genedlaethol amcangyfrifedig Safonau Masnach, mae ffigurau wedi'u haddasu i roi cyfrif am y boblogaeth a'r gyfradd ymateb ar gyfer pob cwestiwn. Mae'r ffigurau hyn yn amcangyfrif effaith a lefelau gweithgaredd ar gyfer Cymru gyfan.

GALW AC ADNODDAU

Y gyllideb refeniw bras a neilltuwyd i Safonau Masnach oedd dros £15.5 miliwn, cynnydd o 28% o'i gymharu â'r llynedd.

Derbyniodd Gwasanaethau Safonau Masnach dros £845,000 mewn incwm o amryw o ffynonellau gan gynnwys, grantiau Safonau Masnach Cenedlaethol, ac incwm Awdurdod Sylfaenol, cynnydd o 1.2% o gymharu â'r llynedd.

Tua 294 o weithwyr llawn amser oedd wedi'u cyflogi ar waith Safonau Masnach yng Nghymru, y bu dros 90% (267) ohonynt yn staff gweithredol.

Cododd atgyfeiriadau a hysbysiadau'r Gwasanaeth Cyngor ar Bopeth i Safonau Masnach bron 38% i 25,263. Mae hyn yn dangos faint o aelodau o'r cyhoedd sy'n chwilio am gyngor a chymorth gan Safonau Masnach ar broblemau a materion sy'n ymwneud â ddefnyddwyr. Yn ogystal, derbyniodd Safonau Masnach dros 8,200 o gyfeiriadau gan bartneriaid eraill hefyd. Er bod y galw ar Gyngor ar Bopeth yn weddol uchel, bydd peth amser cyn y bydd y buddsoddiad ychwanegol mewn adnoddau ar gyfer Safonau Masnach yn arwain at allu ychwanegol ar y rheng flaen.

ADRAN UN: MYND I'R AFAEL Â CHOLLED AC ATAL NIWED

Gall gwaith Safonau Masnach gynnwys darparu gwybodaeth i'r cyhoedd ar sut i osgoi cael eich twyllo, yn ogystal â thorri ar draws ac ymgyrchu yn erbyn ymddygiad troseddol, i atal niwed a niwed ariannol i ddefnyddwyr ac i fusnesau cyfreithlon.

Mae Arolwg Niwed i Ddefnyddwyr 2024 gan Awdurdod Cystadleuaeth a Marchnadoedd, a gomisiynwyd gan y Ganolfan Genedlaethol ar gyfer Ymchwil Gymdeithasol, wedi amcangyfrif y niwed cyffredinol i ddefnyddwyr ledled Prydain Fawr ar £71.2 biliwn.

1.1 Colled ac Iawndal

Gall Safonau Masnach ofyn i'r Llys gyhoeddi gorchymyn iawndal i ddioddefwyr fel rhan o broses erlyn neu gael iawndal i ddioddefwyr trwy amryw o ffyrdd eraill. Yn **2024/25**, amcangyfrifir bod gweithredoedd Gwasanaethau Safonau Masnach wedi arwain at:

- **Bron £300,000** o iawndal yn cael ei ddyfarnu i ddioddefwyr gan y llys.
- **Mwy na £1** miliwn wedi'i atal rhag cael ei roi i droseddwyr.
- **Mwy na £650,000** wedi'i ennill i ddioddefwyr trwy ffyrdd eriall, e.e. gyngor ac ymyrraeth.

Er gwaethaf lleihad mewn iawndal uniongyrchol i ddioddefwyr ac arian sydd wedi'i atal rhag cael ei ddychwelyd i droseddwyr, mae gwasanaethau Safonau Masnach yng Nghymru yn parhau i wneud dylanwad sylweddol ac sydd yn cynyddu. Mae'r iawndal a sicrhawyd i ddioddefwyr trwy lwybrau amgen wedi tyfu 42.5%, sy'n dangos addasoldeb a ymroddiad cryf i sicrhau cyfiawnder ac iawndal. **Yn gyffredinol, llwyddodd gwaith Safonau Masnach yng Nghymru atal dros £43 miliwn o niwed i ddefnyddwyr a busnesau.**

1.2 Atal Masnachu Twyllodrus, Anghyfreithlon ac Angheg

Mae Gwasanaethau Safonau Masnach yn gorfodi bron i 300 o ddarnau o ddeddfwriaeth. Mae deddfwriaeth Safonau Masnach yn cynnwys amrywiaeth o gosbau, gan gynnwys carchar, dirwyon, atafaelu asedau a chymryd ymrwymiadau i atal methiant â chydymffurfio yn y dyfodol. Fel arfer cymerir camau gorfodi ffurfiol pan fydd unigolion yn torri'r gyfraith yn fwriadol, wedi achosi niwed difrifol neu wedi anwybyddu cyngor swyddogion yn barhaus. Mae ymchwiliadau difrifol yn gymhleth ac yn hirfaith, a gall gymryd sawl blwyddyn i ddod â hwy i dreial.

Yn **2024/25:**

- Amcangyfrifir bod tua 164 o amddiffynwyr wedi'u herlyn. Mae hyn yn gynnydd o 53% yn nifer y bobl neu'r busnesau a gafodd eu ffeindio'n euog o droseddau o'i gymharu â 2023/24.
- Rhoddir cyfanswm o bron 142 o flynyddoedd o gyfnodau carchar.
- Gorchmynnwyd i amddiffynwyr dalu dros £60,000 mewn dirwyon, cynnydd bach o bron i 18% o'i gymharu â 2023/24.
- Gorchmynnwyd i amddiffynwyr dalu bron i £1.4 miliwn mewn gorchmynion atafaelu elw troseddau, cynnydd o fwy na 52% o'i gymharu â'r llynedd.

Mae erlyniadau wedi cynyddu 53%, gan adlewyrchu cynnydd mewn gorfodaeth, tra bod gorchmynion dychwelyd elw troseddau wedi cynyddu 52%, gan sicrhau bod troseddwyr yn wynebu canlyniadau ariannol mwy sylweddol am fasnachu anghyfreithlon. Mae'n debygol bod y cynnydd hwn yn cael ei yrru gan achosion mwy cymhleth a gwerth uwch, gwell gallu ymchwilio ariannol, a defnydd cynyddol amlasiantaethol o bwerau adennill asedau, ynghyd â ffocws cryfach ar atal troseddwyr rhag elwa, ac erlyn mwy o droseddwyr â mwy o asedau. Gyda'i gilydd, mae'r canlyniadau hyn yn tynnu sylw at berfformiad ymchwilio cadarn, cynydd ar waith troseddol, a ffocws penderfynol ar ddiogelu defnyddwyr a chymunedau ledled Cymru.

1.3 Diogelu a chefnogi pobl sy'n dioddef niwed twyll

Twyll yw'r drosedd fwyaf cyffredin yn y wlad, gan gyfrif am 31% o droseddu yng Nghymru a Lloegr ac yn effeithio ar filiynau o bobl sy'n wynebu risg o golledion ariannol sylweddol. Mae Gwasanaethau Safonau Masnach yn chwarae rôl allweddol wrth fynd i'r afael â thwyll a diogelu pobl rhag sgamiau.

Mae Safonau Masnach yn cefnogi dioddefwyr i gael y cymorth sydd ei angen arnynt i'w hatal rhag cael eu twyllo eto. Mae hyn yn cynnwys gosod dyfeisiau blocio galwadau a chamerâu ar garreg y drws ynghyd â gweithio gyda chyrff diogelu. Mae Safonau Masnach yn rhannu deallusrwydd gyda Thimau Sgamiau ac eDrosedd Safonau Masnach Cenedlaethol sy'n cynnal gwaith tarfu fel dileu systemau ffôn neu daliadau a chael gwefannau wedi'u tynnu i lawr. Daw'r rhan fwyaf o sgamiau o dramor lle nad yw'n bosibl i Safonau Masnach gymryd camau cyfreithiol ffurfiol.

Yn **2024/25**, amcangyfrifir yng Nghymru:

- Gwasanaethau Safonau Masnach awdurdodau lleol yng Nghymru wedi darparu cefnogaeth i dros **7,000** o ddioddefwyr sgamiau
- Gwaith i darfu ar ohebiaeth twyll marchnata torfol ac atal taliadau a llythyrau allanol wedi arbed dros **£2.5 miliwn** i ddefnyddwyr.

Mae'r cynnydd canrannol sylweddol yn nifer y dioddefwyr sgamiau a gefnogwyd o'i gymharu â'r llynedd yn bennaf oherwydd gwaith ataliol helaeth Safonau Masnach Ynys Môn gyda'u Parthau Rheoli Galw Diwahoddiad ac ymweliadau cartref eang eu cylch sy'n darparu cyngor a sticeri atal – sy'n golygu bod llawer mwy o drigolion bellach yn cael eu hadnabod, eu cynnwys, a'u diogelu rhag sgamiau posibl.

Gweithio mewn Partneriaeth Diogelu'r Cyhoedd

Mae **Safonau Masnach Castell-nedd Port Talbot** yn parhau i chwarae rôl allweddol wrth atal niwed a lleihau difrod yn y gymuned trwy ymgysylltu targedig, gorfodi dan arweiniad gwybodaeth a gwaith partneriaeth gref. Mae swyddogion yn rheolaidd yn darparu sgyrsiau am dwyll, sgamiau a masnachu anheg er mwyn codi ymwybyddiaeth ac adeiladu hyder defnyddwyr, tra bod cydweithrediad agos â Phartneriaeth Diogelwch Cymunedol, Bwrdd Trosedd Trefnus a Difrifol a grwpiau aml-asgwrn eraill yn helpu i sicrhau adnabod yn gynnar risgiau sy'n codi. Yn dilyn gwybodaeth bod cyffuriau yn cael eu cyflenwi o safleoedd fêp, mae Safonau Masnach wedi gweithio ochr yn ochr â'r heddlu mewn gweithrediadau cyfunol a targedu gwerthiannau fêps a thobaco anghyfreithlon - gan darfu'n uniongyrchol ar weithgarwch troseddol a diogelu trigolion lleol.

Mae diogelu pobl agored i niwed yn greiddiol i'r gwaith hwn. Ar ôl i bryderon godi am fethiannau diogelu mewn llety gwestai a Gwely a Brecwast, cynhaliodd swyddogion ymweliadau dilynol i'r 29 o fangreoedd adnabyddus ochr yn ochr â chydweithwyr o'r heddlu, trwyddedu, gwasanaethau cymdeithasol a The Children's Society.

Cafodd busnesau cyngor ar sut i adnabod risg ar gyfer cam-ddefnyddio plant yn rhywiol, sydd bellach wedi'i gryfhau drwy adnodd hyfforddi ar-lein newydd a ddatblygwyd gyda mewnbwn Safonau Masnach.

Pwysau a Mesur / Cost Bywyd

Mae tua chwarter o gartrefi yng Nghymru yn byw mewn tlodi tanwydd, gyda'r gyfradd yn codi i dros 40% yn ardaloedd gwledig Gorllewin Cymru, lle mae llawer o gartrefi'n dibynnu ar danwyddau drud, oddi ar y grid megis olew gwresogi neu LPG – heb eu hamddiffyn gan gap prisiau Ofgem.

Er mwyn diogelu'r defnyddwyr bregus hyn, bu **Safonau Masnach Sir Benfro** yn profi 29 o danciau tanwydd swmp dros y flwyddyn ddiwethaf i sicrhau mesur cywir a masnachu teg, gan atal gordal a chefnogi cyflenwyr lleol onest.

Fel rhan o brosiect ehangach "tlodi tanwydd" Safonau Masnach Cymru gyfan, archwiliodd swyddogion **Safonau Masnach Gwynedd** sachau o lo a werthwyd mewn manwerthfeydd, gan ddarganfod bod rhai sachau dros 5% yn brin o bwysau.

Mae pwysau a mesurau cywir yn hanfodol i degwch i ddefnyddwyr, yn enwedig i aelwydydd sy'n ei chael hi'n anodd oherwydd costau ynni cynyddol. Trwy fynd i'r afael â gwerthiannau tanbwysau ac annheg o danwydd, mae gwasanaethau Safonau Masnach yn diogelu defnyddwyr gwledig, yn amddiffyn cyllidebau cartref cyfyngedig ac yn hyrwyddo ymddiriedaeth a chywirdeb yn nhrefn ynni Cymru, gan gyfrannu at flaenoriaethau Iechyd a Lles Llywodraeth Cymru.

Yn ystod 2024–2025, cynhaliodd **Safonau Masnach Gwynedd** ymgyrch benodol yn targedu siopau groser o fewn yr Awdurdod i wirio cydymffurfiaeth â'r Gorchymyn Marcio Pris 2004. Cynhaliwyd cyfanswm o 116 o archwiliadau, a barnwyd bod 19 o fusnesau yn methu â chydymffurfio â'r Gorchymyn Marcio Pris 2004 – naill ai am beidio â dangos pris neu am arddangos pris anghywir wrth y pwynt gwerthu (cyfradd methiant o 16%).

Diogelu Defnyddwyr a Chymunedau

Yn ystod 2024–25, fe wnaeth **Safonau Masnach Ynys Môn** gryfhau ei ddull ataliaeth o fynd i'r afael â throseddu ar garreg y drws drwy ehangu ac atgyfnerthu Parthau Dim Galw Diwahoddiad ar draws yr ynys. Trwy ymweliadau cartref, dosbarthu sticeri "Dim Galwyr Diwahoddiad" ac ymgysylltu cymunedol o dan y fenter 'DoorSmart/DoorSafe', helpodd swyddogion drigolion i deimlo'n fwy hyderus wrth wrthod galwyr annisgwyl a chydnabod masnachwyr twyllodrus. Wrth weithio gyda Heddlu Gogledd Cymru, cefnogodd y gwasanaeth hefyd weithgarwch gorfodi ar y cyd pan godwyd pryderon, gan sicrhau bod pobl agored i niwed yn cael eu diogelu ac na all troseddwyr weithredu heb eu herio. Mae'r rhaglen ragweithiol hon yn helpu i leihau risg, grymuso cymunedau ac atal niwed cyn iddo ddigwydd.

Yn ogystal, arweiniodd pump o ymchwiliadau troseddol at bum achos erlyn llwyddiannus yn 2024/2025, gan ddangos gorfodi effeithiol a chanlyniadau cadarnhaol ar gyfer diogelu defnyddwyr ar Ynys Môn.

Mae **Safonau Masnach Sir Gaerfyrddin** yn darparu amddiffyniad sylweddol i drigolion bregus drwy'i raglen atal twyll telemarchnata trueCall©. Trwy gyfuno technoleg blocio galwadau â monitro misol drwy Seraphimbeta© - system arloesol a

ddatblygwyd yn fewnol - gall swyddogion nodi arwyddion cynnar o gyswllt â galwyr twyllodrus ac ymyrryd cyn i niwed ddigwydd. Yn ystod 2024/25 yn unig, rhwystrodd y rhaglen 31,374 o alwadau niwsans, gan gynnwys 6,756 a gysylltir â throseddwyr telemarchnata hysbys, gan arwain at 2,421 o adolygiadau monitro a 74 o ymyriadau lles uniongyrchol lle camodd y tîm i mewn i ddiogelu unigolion mewn perygl. Amcangyfrifir bod y dull rhagweithiol hwn wedi atal tua 40 o geisiadau twyll a gynhyrchodd £184,554 o arbedion uniongyrchol i aelwydydd bregus, ynghyd â gostyngiad pellach o £109,297 mewn costau gwasanaethau cyhoeddus (GIG, Gofal Cymdeithasol a Phlismona). Mae'r canlyniadau hyn yn dangos effaith gref strategaeth ataliol Sir Gaerfyrddin — gan ddiogelu trigolion, lleihau colled ariannol, a lleihau'r pwysau ar wasanaethau rheng flaen.

Mae **Safonau Masnach Rhondda Cynon Taf** wedi cyflawni canlyniadau cryf wrth fynd i'r afael â masnachwyr troseddol a diogelu trigolion rhag niwed ariannol sylweddol. Ym mis Ionawr 2025, cafodd dau frawd oedd yn rhedeg cwmni adeiladu eu dedfrydu i 32 mis o garchar a'u gwahardd rhag gweithredu fel cyfarwyddwyr am 10 mlynedd ar ôl gadael nifer o gartrefi yn anniogel a defnyddwyr allan o boced bron £125,000. Collodd un dioddefwr dros £61,000 ac roedd yn gorfod byw mewn eiddo anaddas heb wres, cegin na diogelwch sylfaenol am fwy na blwyddyn. Nid yn unig y sicrhaodd yr erlyniad llwyddiannus hwn gyfiawnder i'r rhai a effeithiwyd, ond fe anfonodd neges glir y bydd masnachwyr sy'n ecsbloetio defnyddwyr, yn torri ymddiriedaeth ac yn elwa o waith gwael neu anghyflawn yn cael eu dal yn atebol.

Mae'r gwasanaeth hefyd wedi nodi newid pryderus mewn patrwm troseddu – gyda chwynion bellach yn ymwneud yn aml â masnachwyr heb unrhyw hanes andwyol blaenorol a dioddefwyr na fyddai'n cael eu hystyried yn fregus yn draddodiadol. Mae'r dirwedd sy'n newid yn ei gwneud hi hyd yn oed yn fwy hanfodol bod Safonau Masnach yn parhau â'u gwaith, ac mae'r achos hwn yn dangos effaith hanfodol ymchwiliadau cynnar, gorfodi cadarn a'r amddiffyniad y mae'r wasanaeth yn ei ddarparu i gartrefi ar draws Rhondda Cynon Taf.

Sicrhaodd **Safonau Masnach Torfaen** ddedfryd o dair blynedd o garchar ar ôl darganfod bod bron i 300 o gerbydau wedi'u difrodi mewn damweiniau wedi'u gwerthu i brynwyr diarwybod ledled y DU. Defnyddiodd y troseddwr broffiliau cyfryngau cymdeithasol ffug a hunaniaethau ffug i gofrestru cerbydau, gan guddio'r ffaith eu bod wedi'u hysgrifennu i ffwrdd – twyll a amcangyfrifir i fod werth tua £165,000. Dechreuodd yr achos pan adroddodd prynwr 17 oed i Safonau Masnach Torfaen fod car a brynwyd yn ddiweddar wedi torri i lawr o fewn munudau i'w adael gan y gwerthwr. Yn wynebu costau atgyweirio o dros £1,300 heb unrhyw ad-daliad yn cael ei gynnig, ymchwiliodd swyddogion ac fe ddarganfuwyd hanes damwain y cerbyd ac fe ddechreuodd ymchwiliad ehangach.

Yn ddiweddarach, llwyddodd swyddogion Safonau Masnach i ddod o hyd i bron 300 o gerbydau a oedd yn gysylltiedig â'r gweithrediad a nodi nad oedd llawer o brynwyr yn ymwybodol eu bod yn prynu ceir a oedd wedi'u hysgrifennu i ffwrdd. Mewn un achos, dychwelodd cwsmer gerbyd diffygiol i'w

atgyweirio dim ond i'w weld yn ymddangos ar werth unwaith eto wythnos yn ddiweddarach. Diolch i waith ymchwilio trylwyr, tystiolaeth gadarn a gwybodaeth gan ddefnyddwyr, sicrhaodd Safonau Masnach euogfarn yn Llys y Goron Caerdydd o dan Ddeddf Twyll 2006. Amlygodd yr achos y peryglon sy'n gysylltiedig â cherbydau sydd wedi'u difrodi mewn damweiniau heb ddatgelu ac amlygu'r rôl hanfodol y mae Safonau Masnach yn ei chwarae wrth ddiogelu modurwyr ac atal ceir anniogel rhag cylchredeg ar y farchnad.

Daeth **Safonau Masnach Gwasanaethau Rheoliadol ar Rennir (SRS)** â masnachwr twyllodrus o flaen ei well trwy sicrhau erlyniad llwyddiannus ar ôl i berchnogion tai gael eu gadael â cholledion dros £200,000, misoedd o straen, gwaith adeiladu heb ei gwblhau a thrafferthion nas datryswyd. Er iddo gyflwyno ei hun fel crefftwr â enw da, bu'r adeiladwr yn ymwneud â dulliau busnes twyllodrus a chamarweiniol – gan gymryd taliadau blaendal mawr, methu â chwblhau'r gwaith a gontractiwyd, a defnyddio arian gan gwsmeriaid newydd i geisio tawelu'r rhai presennol – patrwm clasurol o dwyll 'cymryd oddi wrth un i dalu'r llall'.

Trwy ymchwiliad manwl ac arweiniwyd gan Safonau Masnach SRS, casglwyd tystiolaeth o'r defnydd o sawl enw masnachu, cwmnïau newydd yn cael eu creu i osgoi atebolrwydd, a defnydd o ffotograffau stoc o ffynonellau ar-lein i bortreadu gwaith blaenorol yn gamarweiniol. Dangosodd datganiadau tystion raddfa'r niwed a achoswyd – prosiectau heb eu cwblhau, nwyddau a dalwyd amdanynt ond heb eu cyflenwi, gwaith safon isel a methiant i gael caniatâd cynllunio neu reolaeth adeiladu lle bo angen. O ganlyniad i'r achos a adeiladwyd gan Safonau Masnach SRS, plediodd y diffynnydd yn euog i 11 cyhuddiad o dwyll, un o fasnachu twyllodrus ac un drosedd masnachu annheg. Cafodd ddedfryd o 43 mis o garchar (3 blynedd a 7 mis). Mae'r achos hwn yn tynnu sylw at y rôl sylweddol y mae Safonau Masnach yn ei chwarae wrth ddiogelu trigolion, mynd i'r afael â thwyll ac atal niwed ariannol pellach yn y gymuned.

Daeth **Safonau Masnach Rhondda Cynon Taf** erlyniad llwyddiannus ar ôl i gar ail-law anniogel gael ei werthu i ddefnyddiwr a thorri i lawr o fewn 20 milltir ar ôl ei gyflwyno, gan achosi digwyddiad peryglus mewn traffig prysur. Adroddodd y prynwr am fethiant mecanyddol difrifol, methiant brêcs a mwg o'r injan, a chadarnhawyd yn ddiweddarach gan arbenigwr fod hyn oherwydd ffrâm ataliad wedi torri, gan adael y cerbyd yn anniogel i'w yrru ac mewn perygl sylweddol o achosi damwain ddifrifol. Canfu swyddogion hefyd anghysondebau rhwng disgrifiad hysbysebu'r cerbyd a'i wir fanyleb, ynghyd â methiant i ddarparu hawliau canslo gorfodol – pob un yn dor-cyfraith o dan ddeddfwriaeth diogelu defnyddwyr.

Yn dilyn yr ymchwiliad a'r camau cyfreithiol, plediodd y gwerthwr yn euog i dair trosedd, gan gynnwys disgrifiadau camarweiniol a chyflenwi cerbyd anniogel. Dangosodd yr achos ganlyniadau clir o ran diogelu'r cyhoedd: datgelwyd arferion masnachu anniogel, tynnwyd car peryglus oddi ar y ffordd, a sicrhawyd euogfarn.

Wnaeth ymchwiliad hirfaith gan **Safonau Masnach SRS** sicrhau euogfarn am adeiladwr a wynebai 13 o gyhuddiadau o dan y Rheoliadau Diogelu Defnyddwyr rhag Masnachu Annheg 2008 a Deddf Twyll 2006. Dangosodd tystiolaeth batrwm o anonestrwydd, gan gynnwys gordalu'n ddifrifol ar gwsmeriaid, gorddweud brys y gwaith, argymell atgyweiriadau diangen, a chyflawni gwaith adeiladu o safon annerbyniol o isel. Roedd yr effaith ar ddioddefwyr yn sylweddol - gyda cholledion cyfanswm o £175,000 - ac roedd un o'r unigolion a dargedwyd yn fenyw 93 oed. Clywodd y llys sut y camfanteisiwyd ar drigolion bregus er budd ariannol, gan eu gadael dan straen, allan o boced ac, mewn rhai achosion, gyda chartrefi'n beryglus neu'n dirywio.

Cafodd y troseddwr ei ddedfrydu i 5 mlynedd a 2 fis o garchar, gan adlewyrchu difrifoldeb y twyll, a gosodwyd Gorchymyn Ymddygiad Troseddol am 10 mlynedd i ddiogelu'r cyhoedd. Mae'r gorchymyn yn ei atal rhag cael neu gyflawni unrhyw waith adeiladu, cynnal a chadw, garddio neu wella cartrefi - yn uniongyrchol neu drwy eraill - yn unrhyw le yn y DU. Mae'r achos hwn yn dangos gwerth parhaol gorfodi gan Safonau Masnach wrth ddinoethi masnachwyr twyllodrus, diogelu perchnogion cartrefi ac atal niwed ailadroddus ymhell ar ôl dedfrydu.

Llwyddodd **Safonau Masnach Ceredigion** i erlyn unigolyn lleol yn llwyddiannus am gynhyrchu a gwerthu DVDau ffug dros nifer o flynyddoedd drwy sawl gwefan a chyfrif talu. Roedd y gweithrediad yn cynnwys defnyddio enwau brand mawr heb awdurdod, gan gynnwys Netflix, Amazon, Disney, Sony ac Universal, gyda gwerth marchnad amcangyfrifedig y nwyddau cyfwerth dilys yn cyrraedd tua £150,000. Plediodd y diffynnydd yn euog i droseddau o dan Ddeddf Nodau Masnach 1994 a derbyniodd ddedfryd o 20 mis o garchar, wedi'i ohirio am 18 mis, ynghyd â gorchymyn cyrffyw pedwar mis a 15 diwrnod o Ofyniad Gweithgaredd Adsefydlu. Cynhaliwyd achos o dan Ddeddf Elw Troseddau hefyd i adennill yr elw ariannol a gafwyd o'r droseddu.

ADRAN DAU: CEFNOGI'R ECONOMI LEOL

Mae twf economaidd yn flaenoriaeth allweddol i'r Llywodraeth ac i awdurdodau lleol. Er mwyn gwneud y mwyaf o dwf economaidd, mae angen i fusnesau gael mynediad at gyngor da ynghylch gofynion rheoleiddiol, cystadleuaeth deg ac ymddiriedaeth na fydd eraill yn gallu eu tanseilio drwy dorri'r gyfraith.

2.1 Busnesau yn cael yr Help a'r Gefnogaeth y mae eu hangen arnynt i Ffynnu a Thyfu

Mae pwysigrwydd sicrhau twf economaidd yn golygu bod rôl Safonau Masnach wrth ddarparu cyngor a chymorth i fusnesau yn parhau'n hanfodol.

Erbyn 31 Mawrth 2025, roedd 81 o sefydliadau'n elwa o bartneriaeth awdurdod cynradd uniongyrchol yng Nghymru.

Yn **2024/25**, amcangyfrifir ar draws Cymru:

- Roedd tua **1,700** awr wedi'u treulio gan Safonau Masnach yn rhoi cyngor i fusnesau Awdurdod Cynradd.
- Bu Safonau Masnach yn ymateb i bron i **1,200** o geisiadau am gyngor gan fusnesau nad oeddent yn rhan o gynllun yr Awdurdod Cynradd. Mae hyn yn ostyngiad o dros 30% o gymharu â 2023/24. Gall hyn fod oherwydd bod mwy o wybodaeth bellach ar gael ar-lein drwy safleoedd megis Business Companion.

2.2 Creu a Chynnal Chwarae Teg ar gyfer Cystadleuaeth Ddiogel a Theg

Mae cystadleuaeth annheg gan y rheini sy'n methu â bodloni safonau cyfreithiol yn peri risg i ddefnyddwyr, yn gallu arwain at gau busnesau dilys ac yn niweidio rhagolygon twf.

Mae Gwasanaethau Safonau Masnach yn dilyn model sy'n seiliedig ar asesiad risg ac ar ddeallusrwydd. Byddant yn cymryd camau sy'n gymesur â'r risg. Gall hyn gynnwys darparu cyngor, atafaelu cynhyrchion anniogel neu anghyfreithlon, rhoi dirwyon a chymryd camau gorfodi ffurfiol.

Yn **2024/25**, amcangyfrifir ar draws Cymru:

- Dros **18,800** o ymweliadau wedi'u cynnal â fusnesau i sicrhau eu bod yn cydymffurfio â'r gyfraith ac i ddarparu cyngor i'w helpu i gywiro unrhyw fethiant â chydymffurfio. Mae hyn yn gynnydd o 40% o'i gymharu â 2023/24.

- Bron **4,900** o fusnesau wedi bod yn destun ymyrraeth, megis cyngor, ymchwiliad neu gyfeirio. Mae hyn yn gynnydd o 32% o 2023/24.
- Dros **38,500** o gynhyrchion ffug â gwerth marchnad bron **£9.5 miliwn**, a oedd yn torri ar eiddo deallusol busnesau dilys, wedi'u hatafaelu.

Bu cynnydd o 273% atafaelu nwyddau ffug o gymharu â 2023/24. Fodd bynnag, gwyddom fod y ffigur hwn yn amrywio yn ôl galw lleol ac wedi bod yn uwch mewn blynyddoedd blaenorol.

Mae masnachu anghyfreithlon mewn nwyddau ffug yn ariannu troseddu trefnedig ac yn niweidio busnesau dilys sy'n cynhyrchu, dosbarthu ac yn prynu trwyddedau i werthu cynhyrchion dilys.

Cyngor i Fusnes

Yn parhau â gwaith blynyddoedd blaenorol, mae **Safonau Masnach Gwynedd** yn parhau i gysylltu â phob busnes newydd sy'n dod i'w sylw. Eu gweithdrefn yw cysylltu â phob masnachwr - naill ai o bell neu drwy archwiliad wyneb yn wyneb - gan annog busnesau i gydymffurfio â rheoliadau ac i ddilyn arferion busnes da.

Ymatebodd Safonau Masnach Gwynedd i gais gan y Swyddfa Diogelwch a Safonau Cynnyrch (OPSS) i gymryd rhan yn y prosiect Beiciau Trydan/Sgŵtr Trydan oherwydd pryderon ynghylch diogelwch cynnyrch. Cynhaliwyd 13 o archwiliadau i fusnesau perthnasol, gan ddarparu cyngor a chanllawiau ar ddeddfwriaeth, a nodwyd materion gydag un busnes yn arbennig.

Cymerodd Safonau Masnach Gwynedd hefyd ran yn ymgyrch 'tick box' mewn partneriaeth â'r Swyddfa Eiddo Deallusol (IPO). Fel rhan o'r prosiect, archwiliwyd 5 cyfleuster storio, gyda archwiliad llawn yn cael ei wneud mewn 3 ohonynt. Nod y gwaith oedd gwella safonau diwydiant, codi ymwybyddiaeth ac ymgysylltu â sefydliadau gorfodi'r gyfraith i atal nwyddau ffug ac anghyfreithlon rhag cael eu storio yn y cyfleusterau hyn.

Gweithio Gyda'n Gilydd am Economi Leol Gryfach

Mae **Safonau Masnach Castell-nedd Port Talbot** wedi sefydlu perthynas gyda Datblygu Economaidd NPT (gwasanaeth cymorth busnes) ac fe ymgynghorir â'r adran ar fusnesau sy'n ceisio grantiau i gael cymorth, gan fynychu digwyddiad cymorth busnes bron bob mis. Oherwydd presenoldeb sefydliadau eraill yn y digwyddiadau hyn, mae hyn yn arwain at rwydwaith ehangach o gysylltiadau ac yn codi proffil y gwasanaeth.

Mae **Safonau Masnach Blaenau Gwent** yn chwarae rôl weithredol drwy fynychu cyfarfodydd Grŵp Partneriaeth Mentrau Blaenau Gwent, sy'n dod â grwpiau cymorth busnes ynghyd megis Busnes Cymru, Gyrfaoedd Cymru, Development Bank Wales a llawer mwy. Wedi'i drefnu a'i hwyluso gan Swyddogion Adfywio ac Arloesi'r Cyngor, nod y fforwm yw darparu cymorth i fusnesau newydd o fewn Blaenau Gwent.

Caerffili

Dangosodd Arolwg Bodlonrwydd Busnes blynyddol **Cyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili** ganmoliaeth gref a chyson i ymgysylltiad Safonau Masnach dros y flwyddyn ddiwethaf. Nododd busnesau lleol fod y cymorth a dderbyniwyd yn broffesiynol, yn hawdd mynd ato ac yn cael ei roi gydag urddas - ond yn bwysicaf oll, yn ymarferol ac yn ddefnyddiol. Tynnodd llawer sylw at y ffaith bod y cyngor a roddwyd wedi helpu i wella cydymffurfiaeth, datrys problemau a gweithredu'n fwy hyderus, gyda nifer yn gweithredu argymhellion a arweiniodd at newidiadau gwirioneddol a chadarnhaol.

Mae'r canlyniadau'n adlewyrchu'r rôl bwysig y mae Safonau Masnach yn ei chwarae nid yn unig wrth sicrhau arferion masnachu teg a diogel, ond hefyd wrth helpu busnesau i dyfu, addasu a ffynnu o fewn gofynion rheoleiddiol. Trwy gynnal perthnasoedd cryf a darparu canllawiau clir, ymarferol, mae'r gwasanaeth yn cyfrannu'n uniongyrchol at sefydlogrwydd mentrau lleol a chryfder economi ehangach Caerffili.

ADRAN TRI: HYRWYDDO IECHYD A LLESIANT

Mae gan Safonau Masnach ran hanfodol i'w chwarae drwy sicrhau bod cynnyrch defnyddwyr yn ddiogel, bod bwyd wedi'i labelu'n gywir ac y cedwir safonau iechyd a lles anifeiliaid. Mae hyn yn cefnogi iechyd a lles cymunedau, sy'n flaenoriaeth allweddol i'r rhan fwyaf o awdurdodau lleol.

Mae Safonau Masnach hefyd yn gorfodi ystod eang o ddeddfwriaeth gwerthiannau wedi'u cyfyngu yn ôl oed er mwyn helpu i gadw pobl ifanc yn ddiogel rhag fâpiau, sigaréts, alcohol a chyllyll.

3.1 Sicrhau Diogelwch Cynnyrch Defnyddwyr

Mae deddfau diogelwch cynnyrch yn sicrhau nad yw cynhyrchion yn achosi tân, anafiadau na marwolaethau. Mae hyn yn arbennig o bwysig ar gyfer nwyddau megis eitemau trydanol, teganau a chynhyrchion cosmetig. Bydd Safonau Masnach yn cynghori busnesau ac yn gwirio nwyddau ar lefel gweithgynhyrchu, mewnforio, cyfanwerthu a manwerthu.

Yn **2024/25**, amcangyfrifir ar draws Cymru:

- Bron **21,900 o gynhyrchion anniogel neu anghydweddol gafodd eu hatafaelu neu eu tynnu oddi ar y farchnad**. Roedd hyn yn gynnydd o 227% ar y llynedd.
- Mae'r arbedion i gymdeithas, o ran gwerth cynnyrch ac anafiadau a thanau a gafodd eu hatal, yn fwy na **£780,000**.

3.2 Diogelu'r gadwyn fwyd

Mae prisiau bwyd yn parhau'n uchel, sy'n gallu cynyddu'r demtasiwn i fusnesau anonest gamgymysgu neu labelu bwyd yn anghywir er mwyn cynyddu elw neu ennill mantais gystadleuol. Mae angen i ddefnyddwyr allu ymddiried mewn labeli bwyd a chael gwerth da am eu harian. Mae hefyd angen iddynt gael gwybodaeth glir a dibynadwy am alergenau bwyd, gan y gall y rhain achosi anaf difrifol neu hyd yn oed farwolaeth.

Yn **2024/25**, amcangyfrifir ar draws Cymru:

- Bron **1,990 o fusnesau** gafodd eu hadnabod yn cyflenwi bwyd a oedd wedi'i gamddisgrifio, heb ddatgan alergenau'n gywir, yn cynnwys cydrannau gwenwynig neu anghyfreithlon, neu'n ymwneud â thwyll bwyd. Roedd hyn yn gynnydd o 13% ar y llynedd ac bron 42% yn uwch na 2021/22. Mae'n debygol bod hyn yn gysylltiedig â gofynion alergenau newydd ar gyfer busnesau llai, gyda ffocws cynyddol gan awdurdodau lleol ar y materion hyn.

Mae sicrhau safonau priodol o iechyd a lles anifeiliaid, a diogelu anifeiliaid rhag dioddefaint, yn helpu'r economi wledig ac yn diogelu'r gadwyn fwyd.

Yn **2024/25**, amcangyfrifir ar draws Cymru:

- Canfuwyd bod bron i **2,900** o fusnesau yn torri deddfwriaeth iechyd a lles anifeiliaid.

Mae hyn yn gynnydd o 129% ar y llynedd. Mae'r cynnydd mewn gweithgarwch gorfodi yng Nghymru yn adlewyrchu cyfuniad o ffactorau, gan gynnwys yr ymgyrch genedlaethol i fynd i'r afael â bridio cŵn anghyfreithlon, pwysau economaidd sy'n effeithio ar safonau gofal anifeiliaid, cynnydd mewn adroddiadau gan y cyhoedd, a gwell deallusrwydd ac ymyrraeth amlasiantaethol. Er bod bridio anghyfreithlon yn parhau'n brif faes ffocws, mae pryderon lles ehangach sy'n gysylltiedig ag anawsterau ac esgeulustod ar lefel fferm hefyd yn cyfrannu at nifer a difrifoldeb yr achosion sy'n cael eu cyflwyno.

3.3 Cadw plant yn ddiogel rhag cynnyrch cyfyngedig

Mae Gwasanaethau Safonau Masnach yn chwarae rôl bwysig wrth sicrhau na all plant brynu cynhyrchion sydd â chyfyngiad oedran, megis cyllyll, alcohol, fêps, tybaco a thân gwyllt. Maent hefyd yn darparu cyngor i fusnesau ar sut i gydymffurfio.

Yn **2024/25**, amcangyfrifir ar draws Cymru:

- Prawfwyd 95 o fangreoedd ar gyfer gwerthiannau alcohol.
- Y gyfradd fethiant gyfartalog ar gyfer profion prynu alcohol oedd 12%.
- Prawfwyd 65 o fangreoedd ar gyfer gwerthiannau tybaco.
- Y gyfradd fethiant gyfartalog ar gyfer profion prynu tybaco oedd 2%.
- Prawfwyd 124 o fangreoedd ar gyfer gwerthiannau fâpiau.
- Y gyfradd fethiant gyfartalog ar gyfer profion prynu fâpiau oedd 5%.

Yn gyffredinol, newidiodd ffocws gweithgarwch Safonau Masnach ledled Cymru o'i gymharu â'r flwyddyn flaenorol. Cynyddodd gwiriadau cydymffurfio alcohol, gyda 95 o fangreoedd yn cael eu profi o gymharu â 72 yn 2023/24, a gostyngodd y gyfradd fethiant o 15% i 12%, gan awgrymu gwelliant mewn manwerthu cyfrifol. Cynhaliwyd profion tybaco hefyd, gyda chyfradd fethiant isel iawn o ddim ond 2%.

Mewn cyferbyniad, roedd gorfodi gwerthiannau fêps yn llawer ehangach yn 2023/24, pan brofwyd dros 422 o fangreoedd a chofnodwyd cyfradd fethiant o 14.5%. Yn 2024/25, roedd y nifer o wiriadau fêps yn llawer is gyda 124 o fangreoedd yn cael eu profi, ond roedd y lefel cydymffurfio'n sylweddol uwch, gyda dim ond 5% yn methu. Gall y lleihad yn nifer y profion prynu rheoledig mewn rhai meysydd adlewyrchu heriau gweithredol hefyd, yn enwedig yr anhawster parhaus o recriwtio gwirfoddolwyr dan oed ar gyfer ymarferion prawf prynu rheoledig - cyfyngiad cyffredin a adroddwyd gan dimau Safonau Masnach ledled Cymru.

3.4 Gostwng argaeledd cynnyrch anghyfreithlon

Mae ysmygu yn parhau i fod yn ffactor pwysig wrth yrru anghydraddoldebau iechyd. Dengys tystiolaeth fod pris yn ffactor allweddol wrth bennu a yw pobl yn rhoi'r gorau i ysmygu ai peidio. Mae presenoldeb tybaco anghyfreithlon rhad yn tanseilio ymdrechion i helpu pobl i leihau ac i roi'r gorau i ysmygu, gan gynnal pwysau ar systemau iechyd lleol. Yn aml mae pecynnau o sigaréts anghyfreithlon rhwng traean a hanner pris cynhyrchion cyfreithlon.

Gall tybaco, fêps ac alcohol anghyfreithlon gynnwys halogion heb eu datgan. Gall fêps anghyfreithlon hefyd gynnwys lefelau uwch o nicotin nag a ganiateir, gan gynnwys rhai sy'n honni bod yn rhydd o nicotin. Nodwyd sylweddau anghyfreithlon eraill mewn profion ar fâpiau, megis y cyffur Spice.

Mae'r swm o dybaco a chynhyrchion fêps a gafodd eu hatafaelu wedi parhau i gynyddu'n sylweddol yn ystod y blynyddoedd diwethaf. Mae hyn yn adlewyrchu cyffredinedd problemau fêps a'r flaenoriaeth sy'n cael ei rhoi i'r gwaith hwn o fewn awdurdodau lleol yn Lloegr, fel y gwelir yn y cyllid newydd gan yr Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol i awdurdodau lleol o 2025/26. Er mwyn sicrhau effaith gymaradwy ac i fynd i'r afael â maint gweithgarwch fâpiau anghyfreithlon yng Nghymru, mae angen cefnogaeth ariannu debyg gan Lywodraeth Cymru ar wasanaethau Safonau Masnach.

Yn **2024/25**, ledled Cymru:

- Dros **747,000** o sigaréts anghyfreithlon a gafodd eu hatafaelu, ynghyd â **0.859** tunnell o dybaco rholio llaw anghyfreithlon – gyda gwerth stryd cyfansawdd o dros £856,000
- Dros **28,000** o fêps anghyfreithlon a gafodd eu hatafaelu gan awdurdodau lleol.

Mae gan Ddeddf Trwyddedu 2003 bedwar amcan (atal troseddu ac anhrefn, diogelwch y cyhoedd, atal niwsans cyhoeddus a diogelu plant rhag niwed). Mae'r Ddeddf yn galluogi adolygiad, a dileu trwydded o bosibl, gan awdurdod lleol pan fo methiannau i gydymffurfio â'r amcanion hyn. O ganlyniad i weithgarwch Safonau Masnach, mae 6 Adolygiad Trwydded wedi'u cynnal - cynnydd o 50% ar y llynedd - sy'n cydnabod gwerth y drefn fel offeryn gorfodi effeithiol.

Tybaco a Fêps Anghyfreithlon

Sicrhaodd Safonau Masnach Ynys Môn orchymyn atafaelu ym mis Ionawr 2025 ar gyfer dinistrio 54,560 o ddyfeisiau fêp anghyfreithlon, gwerth mwy na £750,000, ar ôl iddynt gael eu darganfod wedi'u cuddio y tu ôl i gig eidion wedi'i sleisio mewn cerbyd oeri ym Mhorthladd Caergybi. Roedd y fêâpiau heb eu datgan, heb ddogfennau ac yn sylweddol anghydnaws â rheoliadau'r DU, gan gynnwys capasiti tanc gormodol a diffyg rhybuddion gorfodol.

Yn dilyn atafaelu ac ymchwiliad, methodd y cwmni cyfrifol â darparu tystiolaeth i gefnogi'r honiad fod y cynhyrchion wedi'u llwytho drwy gamgymeriad ac yn ddiweddarach tynnodd yn ôl ei gydweithrediad pan gafodd wybod am y cais am orchymyn atafaelu. Grantiodd y Llys y gorchymyn, gan alluogi'r dyfeisiau i gael eu dinistrio a'u hatal rhag cyrraedd marchnad y DU. Gorchmynnwyd i'r busnes hefyd dalu £4,725.82 mewn costau.

Wrth weithio mewn partneriaeth â'r heddlu lleol a Thîm Ymchwilio Rhanbarthol Safonau Masnach Cenedlaethol, daeth **Safonau Masnach Cyngor Sir Benfro** o hyd i dybaco anghyfreithlon, fâpiau anghydweddol, arian parod a cherbydau eu hatafaelu o ddau safle manwerthu ym mis Mawrth 2025. Cafwyd hyd i gynhyrchion anghyfreithlon ar y safle ac wedi'u cuddio mewn cerbydau a ddefnyddiwyd i ailgyflenwi stoc y siop, a chafwyd swm sylweddol o arian parod yr oedd y cred fod ganddo gysylltiad â gweithgarwch troseddol. Yn ogystal, atafaelodd yr heddlu gerbyd arall am beidio â chael treth na yswiriant. Roedd y gweithrediad yn rhan o ymgyrch barhaus i fynd i'r afael â masnach tybaco anghyfreithlon, sy'n adnabyddus am dargedu plant a chymunedau incwm isel gyda chynhyrchion rhad ac anghyreglu. Mae fâpiau a sigaréts ffug yn peri risg sylweddol i iechyd oherwydd lefelau gormodol o nicotin a halogion gwenwynig, gan gynnwys arsenig, plwm a fformaldehyd. Ers i Operation CeCe ddechrau bedair blynedd yn ôl, mae mwy na chwe miliwn o sigaréts wedi'u hatafaelu yng Nghymru, gyda rhagor o orfodi ar y gweill. Mae'r cam gweithredu hwn yn dangos ymrwymiad parhaus i atal mynediad pobl ifanc at gynhyrchion tybaco, diogelu iechyd y cyhoedd a tharfu ar gadwyni cyflenwi troseddol trefnedig.

Parhaodd **Gwasanaethau Rheoliadol ar Rennir (SRS)** i fynd i'r afael â chyflenwi tybaco anghyfreithlon ledled Caerdydd, Pen-y-bont ar Ogwr a Bro Morgannwg drwy weithrediadau ar y cyd a gefnogwyd gan gŵn canfod tybaco. Yn 2024–25, atafaelodd swyddogion 86,540 o sigaréts anghyfreithlon a 30kg o dybaco rholio llaw anghyfreithlon gyda gwerth stryd amcangyfrifedig o £110,500. Er bod atafaeliadau'n tarfu ar gyflenwad ar lefel manwerthu, mae SRS yn cydnabod y gall cadwyni cyflenwi trefnedig ail-stocio'n gyflym, ac felly mae angen dull mwy strategol i atal niwed parhaus.

Mae'r dull hwn eisoes wedi cynhyrchu canlyniadau mawr. Daeth ymchwiliad hirfaith - Operation USK - i'r dosbarthiad trefnedig o dybaco anghyfreithlon ac ocsid nitraidd i ben gyda'r atafaelu o dybaco gwerth **£600,000 a chanisterau gwerth £12,500**, ynghyd ag erlyniad llwyddiannus 11 o gyhuddedigion. Oherwydd maint a chymhlethdod yr achos, cafodd ei glywed dros ddau dreial yn y Llys y Goron, gyda dedfrydu'n cael ei gwblhau ym mis Gorffennaf 2024. Yn gyfan gwbl, derbyniodd **chwech o droseddwyr ddedfrydau o garchar cyfanswm o 27 mlynedd a 4 mis, tra derbyniodd pump eraill ddedfrydau ohiriedig cyfanswm o dros naw mlynedd, ynghyd â 500 awr o waith di-dâl**. Mae'r achos yn dangos maint y droseddu sy'n gysylltiedig â thybaco anghyfreithlon a'r rôl hanfodol y mae SRS yn ei chwarae wrth ddadosod rhwydweithiau cyflenwi yn hytrach na dim ond tynnu cynhyrchion o'r farchnad.

Ers Hydref 2023, mae **Safonau Masnach Casnewydd** wedi arwain Operation Firecrest i fynd i'r afael â chyflenwi tybaco a chynhyrchion fêp anghyfreithlon ar draws y ddinas. Roedd tua 25 o fangreoedd yn masnachu'n weithredol mewn nwyddau anghyfreithlon. Un offeryn gorfodi a ddefnyddiwyd oedd cau mangreoedd am 3 mis o dan Ddeddf Ymddygiad Gwrthgymdeithasol, Troseddu a Phlismona 2014. Fodd bynnag, roedd argaeledd yn y Llys Ynadon yn effeithio ar gyflymder dyfarnu'r gorchmynion.

I fynd i'r afael â hyn, lansiwyd Operation Frost ddiwedd 2024 i gynyddu cyflymder a nifer y ceisiadau cau, gyda'r nod o darfu ar y gadwyn gyflenwi fanwerthu anghyfreithlon. Gan weithio gyda Thîm Cyfreithiol y

Cyngor a gweinyddwyr y Llys, sicrhawyd slotiau llys wythnosol pwrpasol, gan alluogi cynllunio strategol a pharatoi tystiolaeth yn effeithlon. O fis Rhagfyr 2024 ymlaen, cynlluniwyd cau dau safle yr wythnos.

Ar ôl cau, roedd yn gyffredin i siop newydd agor yn agos at y safle gwreiddiol. Drwy ymateb yn gyflym, bu modd cau'r rhain hefyd o fewn wythnos - weithiau ar sail profion prynu yn unig. Achosodd hyn darfu sylweddol, gyda troseddwyr yn ei chael yn anodd dod o hyd i fangreoedd eraill addas. Mewn rhai achosion, symudodd y gwerthiannau anghyfreithlon i'r stryd, gyda chynnyrch yn cael ei storio mewn cerbydau cudd. Deliodd Heddlu Gwent â hyn yn gadarn, gan arwain at arestiadau ac atafaelu cerbydau.

Erbyn Mawrth 2025, roedd 23 o orchmynion cau wedi'u dyfarnu, dau wedi'u hymestyn, ac amcangyfrifid bod y niwed ariannol i droseddwyr wedi cyrraedd £250,000. Daeth un ar ddeg o fangreoedd yn wag neu newidiodd eu defnydd ar ôl gorfodaeth neu ymyrraeth landlord. Cafodd nifer y siopau anghyfreithlon ei leihau hyd at 50%, gyda rhai ardaloedd yn gweld dim siopau anghyfreithlon yn gweithredu.

Mae llwyddiant Operation Frost wedi'i yrru gan gydweithrediad cryf â Heddlu Gwent a thîm ROCU De Cymru. Mae'r gweithrediad yn parhau ochr yn ochr ag ymchwiliadau, erlyniadau ac ymgysylltu â landlordiaid. Bu cefnogaeth y cyhoedd yn gadarn, gyda gwell dealltwriaeth gan gynnwys fideo a rhybuddion cynnar am weithgarwch newydd.

Diogelwch a Safonau Bwyd

Yn ystod y cyfnod hwn, bu cynnydd mewn ymchwiliadau ac euogfarnau ynghylch rhoi bwyd ar werth wedi mynd heibio ei ddyddiad "defnyddio erbyn" gan **Safonau Masnach Rhondda Cynon Taf**. Mewn un achos, cafodd siop leol ei chollfarnu am bedwar ar ddeg o eitemau hyd at wyth diwrnod y tu hwnt i'w dyddiad gwydnwch, er gwaethaf honiad o gynnal gwiriadau dyddiol a bod yr eitemau'n cael eu prynu ar sail gwerthu neu ddychwelyd. Roedd achos erlyn arall yn ymwneud â pherchennog siop cyffredinol pentref am roi bwyd anniogel ar y farchnad, yn groes i Reoliadau Bwyd Cyffredinol 2004.

Daeth yr achos yn sgil cwyn ac archwiliad dilynol, lle canfu swyddogion nifer o gynhyrchion ar werth yn sylweddol heibio eu dyddiadau defnyddio erbyn - gan gynnwys eitemau 132 a 153 o ddyddiau allan o ddyddiad. Canfuwyd stoc ychwanegol hefyd heibio dyddiadau "gorau cyn", gan godi pryderon ynghylch arferion gwirio dyddiadau a chylchdro stoc yn y busnes. Plediodd perchennog y busnes yn euog a derbyniodd gosb ariannol gyfanredol o dros £1,800, yn cynnwys dirwy, costau a thaliad gordal dioddefwr.

Mae **Blaenau Gwent** yn wynebu rhai o'r lefelau uchaf o amddifadedd yng Nghymru, gyda chyflogau isel, tlodi plant uchel a chostau cynyddol ar hanfodion fel bwyd, ynni a thai. Wrth i drigolion ei chael hi'n anodd gwneud dau ben llinyn yn gyfarfod, mae gwaith Safonau Masnach wedi dod yn fwyfwy hanfodol.

Mae Swyddogion **Safonau Masnach Blaenau Gwent** yn chwarae rôl bwysig wrth gefnogi trigolion drwy'r argyfwng costau byw, tra'n rhoi blaenoriaeth i ddiogelu iechyd y cyhoedd. Mae swyddogion wedi ymweld â banciau bwyd lleol i ddarparu cyngor, canllawiau ac addysg am ddim ar gydymffurfiaeth diogelwch bwyd, gan sicrhau bod bwyd a roddir yn cael ei labelu'n ddiogel gydag alergenau, gwybodaeth "defnyddio erbyn" a "gorau cyn". Mae'r gwaith rhagweithiol hwn yn helpu i atal salwch a gludir gan fwyd, yn diogelu trigolion bregus ac yn sicrhau y gall banciau bwyd barhau i gefnogi'r gymuned gyda hyder a diogelwch yn ganolog.

Archwiliodd **Safonau Masnach Powys** nifer o fangreoedd i wirio bod eu systemau alergenau'n ddigon cadarn i atal risg i iechyd. Roedd y canfyddiadau'n peri pryder, gyda 16% o labeli bwyd yn anghywir a 13% o'r systemau alergenau a archwiliwyd yn annigonol. Yn ogystal, canfuwyd bod 6.4% o ofynion hysbysiadau alergenau a 16% o ddisgrifiadau bwydlenni yn absennol neu'n anghywir.

Helpodd y swyddogion y busnesau i ddod yn gydymffurfiol, gan leihau'r risg i drigolion Powys ac i'r nifer sylweddol o ymwelwyr i'r ardal.

Diogelwch Plant

Bu **Safonau Masnach Gwynedd** yn weithredol wrth gynnal ymarferion profion prynu ledled y sir drwy 2024–2025, gan ganolbwyntio ar gynhyrchion â chyfyngiad oedran oherwydd y perygl i iechyd plant - yn bennaf fêps a chynhyrchion tybaco. O 54 prawf prynu, roedd 96% o'r busnesau yn cydymffurfio drwy wrthod gwerthu'r cynnyrch heb brawf adnabod dilys.

Adolygodd Safonau Masnach Gwynedd adroddiadau gwybodaeth yn barhaus, a gyflwynwyd drwy ffynonellau amrywiol gan gynnwys Heddlu Gogledd Cymru, Crimestoppers ac asiantaethau lleol eraill, wrth iddynt chwarae eu rhan yn y frwydr yn erbyn gwerthiant cynhyrchion peryglus gan gynnwys tybaco a fêps anghyfreithlon.

Arweiniodd **Safonau Masnach Abertawe** weithrediad amlasiantaeth mawr, Operation Grinch, a dargedodd bedwar safle warws teganau ar ystâd ddiwydiannol yn Southall, Llundain. Daeth y gweithrediad yn sgil atafaelu miloedd o deganau ffug yn Abertawe dros y Nadolig 2024, ac arweiniodd at ymchwiliad pellach a chasglu wybodaeth i nodi'r rhwydwaith dosbarthu ehangach oedd yn cyflenwi cynhyrchion anniogel ledled y DU. Cefnogwyd yr ymgyrch yn Llundain gan swyddogion o nifer o gynghorau a lluoedd heddlu, ynghyd â chynrychiolwyr brandiau gan wneuthurwyr teganau trwyddedig mawr.

Roedd nifer o'r teganau a atafaelwyd yn Abertawe wedi'u pecynnu i edrych fel brandiau adnabyddus, gan gynnwys Pokémon, Peppa Pig, Star Wars a Marvel, ac fe ganfuwyd yn ddiweddarach eu bod yn cynnwys ffthalatau gwaharddedig sy'n gysylltiedig ag aflonyddwch hormonaidd a risg uwch o ganser.

Trwy olrhain y gadwyn gyflenwi y tu hwnt i safleoedd manwerthu lleol, chwareuodd Safonau Masnach Abertawe rôl allweddol wrth darfu ar ddosbarthiad ar raddfa fawr o deganau ffug peryglus, gan ddiogelu plant a defnyddwyr ledled y DU a gwarchod busnesau dilys rhag torri brandiau.

Sylwodd **Safonau Masnach Rhondda Cynon Taf** ar gynnydd mewn masnachwyr lleol (fel arfer yn gydymffurfiol) yn prynu eitemau o farchnadoedd ar-lein i ateb y galw mewn tueddiadau. Atafelaodd swyddogion fwy na 100 o deganau ffug ac anniogel gan un busnes lleol ar ôl i archwiliad ddatgelu diffyg labelu gofynnol, manylion y gwneuthurwr a sicrwydd diogelwch. Er bod y cynhyrchion yn cario marc CE, penderfynodd swyddogion eu bod yn debygol o fod yn ffug a'u bod heb fynd drwy'r profion diogelwch priodol. Roedd yr eitemau wedi'u caffael ar-lein drwy TEMU ac fe'u hildiwyd yn wirfoddol, gyda pherchennog y busnes yn mynegi pryder y gallent fod wedi peri risg i blant.

Darparodd swyddogion Safonau Masnach ganllawiau llawn ar ofynion diogelwch teganau, gan bwysleisio bod busnesau sy'n defnyddio cyflenwyr tramor yn cael eu dosbarthu fel mewnforwyr ac felly'n gyfrifol am sicrhau bod cynhyrchion yn cydymffurfio â chyfraith y DU cyn eu gwerthu. Mewn cydnabyddiaeth o gydweithrediad y perchennog, ni chymerwyd camau gorfodi a bydd yr eitemau'n cael eu dinistrio'n ddiogel. Mae'r achos yn amlygu'r risgiau sy'n gysylltiedig â mewnforion rhad o'r rhyngrwyd, pwysigrwydd gwirio diogelwch cynnyrch y tu hwnt i farciau CE/UKCA, a gwerth ymgysylltu cynnar rhwng Safonau Masnach a busnesau lleol i atal niwed.

Diogelwch mewn Porthladdoedd

Mae gwaith ym Mhorthladd Caergybi gan **Safonau Masnach Ynys Môn** yn parhau er mwyn nodi meysydd sy'n gofyn am sylw, e.e. mewnforion/allforion, anifeiliaid byw (gan gynnwys cŵn) ac ati. Mae parhau i ddadansoddi data maniffesto a chyfeiriadau gan UKBA wedi bod yn allweddol wrth lunio'r model cyflawni, ac mae ymgysylltu â'r busnesau amrywiol sy'n gysylltiedig neu'n cael eu heffeithio yn parhau.

Lles Anifeiliaid

Cafodd menyw o Gefn Fforest ei dedfrydu yng Nghwrt y Goron Merthyr ym mis Hydref 2024 yn dilyn ymchwiliad gan **Safonau Masnach Caerffili** i fridio cŵn heb drwydded, lles anifeiliaid, a throseddau hysbysebu camarweiniol. Derbyniodd ddedfryd o garchar am 16 wythnos wedi'i hatal am 52 wythnos am achosi dioddefaint diangen i un o'r 29 ci oedd yn ei meddiant, ynghyd â chollfarnau pellach o dan gyfreithiau lles anifeiliaid a bridio. Cafodd ei gwahardd hefyd rhag delio ag anifeiliaid am saith mlynedd, ac mae'n destun achos o dan Ddeddf Elw o Droseddau i adennill yr elw ariannol a wnaeth o'i gweithgareddau troseddol.

Datgelodd yr ymchwiliad ei bod wedi parhau i werthu cŵn bach ar-lein ar ôl i'w thrwydded fridio ddod i ben yn 2020. Cafodd y cŵn eu hailgartrefu drwy Hope Rescue, elusen lles anifeiliaid yn Ne Cymru sy'n darparu gofal, adsefydlu a chartrefi newydd i gŵn mewn angen.

Sicrhaodd **Diogelu'r Cyhoedd Ceredigion** ganlyniad gorfodi cadarn ym mis Tachwedd 2024 ar ôl i dros 500 o ddefaid gael eu canfod wedi'u hesgeuluso ar draws dau ddaliad - heb ddŵr, heb driniaeth ar gyfer cloffni, a'u cadw mewn siediau mor llawn o ysgarthion fel bod eu pennau'n cyffwrdd â'r tô. Er gwaethaf 40 o ymweliadau a chyngor dro ar ôl tro gan swyddogion, methodd y perchnogion â gweithredu, gan arwain at ddioddefaint difrifol ac angenrheidiol. Derbyniodd y ddau ddiffynnydd ddedfrydau o garchar, gwaharddiad pedair blynedd rhag cadw da byw, a chosbau ariannol - ymateb penderfynol sy'n adlewyrchu difrifoldeb yr esgeulustod.